

Централен държавен архив

Иван Евстратиев Гешов
8.II.1849 – 1924 г.

директор
1.XII.1883 – 26.VIII.1886 г.

Роден в Пловдив. Родът му произлиза от Карлово, където се заселва през 70-те години на XVIII в. Учи в гръцко училище, в българското класно училище „Св. св. Кирил и Методий“ и в Американското протестантско училище. От 1865 г. учи в манчестърския Оуенс колеж (днес Виктория юнивърсити).

Използва разностранните си познания и интереси в различни области на обществения живот. По молба на американския генерален консул в Цариград изготвя експертен доклад за търговията в Южна България. За активната си дейност в защита на българския народ след Априлското въстание е осъден на смърт

от турските власти, но при съдата е заменена със затвор след застъпничеството на английския посланик Лейард. След Освобождението става главен редактор на в. „Марица“. На изборите за местно самоуправление е избран за председател на Пловдивския губернский съвет. Делегат от Източна Румелия на Централния комитет на Гимнастическите дружества в Европа със задача да моли Великите сили за отстъпки при прилагане на Берлинския договор. Депутат и председател на Областното събрание на Източна Румелия и председател на Постоянния комитет, който има контролни и законодателни функции. През 1882 – 1883 г. е директор

на финансите на областта. Създател на т. нар. Ученолюбово и на Научно-книжовното дружество, където изнася сказки на историческа, медицинска, педагогическа, икономическа и друга тематика. Инициатор за създаването на благотворително дружество „Македонска дружина“, подпомагащо просветното дело в Македония и Одринско. Кореспондент на френската агенция „Хавас“ за Източна Румелия.

През 1883 г. е назначен за директор на БНБ. След приемането на Закона за БНБ (през януари 1885 г.) е командирован заедно с администратора на банката Михаил Тенев да проучи устройството и дейността на емисионните банки на Белгия, Швейцария и Гърция (през май – юни 1885 г.). Събраните при тази мисия сведения и данни му служат при съставянето на устава и правилниците, уреждащи подробно организацията и дейността на БНБ.

През 1886 г. Иван Гешов е ръководител на българската делегация, подписала Букурещкия мирен договор, с който приключва Сръбско-българската война от 1885 г. През периодите 26 август – 18 ноември 1886 г. и 19 май 1894 г. – 26 август 1897 г. е министър на финансите. От 2 октомври 1894 г. до 10 февруари 1896 г. и от 31 юли 1896 г. до 26 август 1897 г. е управляващ Министерството на търговията и земеделието. Председател на Първия български земеделско-промишлен събор в Пловдив, състоял се през 1892 г.

Застъпник на политиката за насърчаване на българската индустрия, като прокарва система от протекционистични закони. Допринася за създаването на търговско-индустриални камари и за преустройването на земеделските каси. От 1901 г. е лидер на Народната партия – формация на деловите среди с русофилска външно-политическа ориентация, а след обединяването ѝ с Прог-

ресивно-либералната (през 1920 г.) – на Обединената народно-прогресивна партия. Председател на Единадесетото (1901 г.) и Петнадесетото (1913 г.) обикновено народно събрание.

От 16 март 1911 г. до 1 юни 1913 г. е министър-председател и министър на външните работи. Подписва Българо-сръбския договор от февруари 1912 г., с който се оформя Балканският съюз. През 1912–1913 г. неговото правителство води Балканската война, като след сключването на 17 май 1913 г. на Лондонския мирен договор подава оставка. Съден през 1921 г. по Закона за съдене и наказание виновниците за народната катастрофа.

През 1899 – 1924 г. е председател на Българския червен кръст. От 1898 г. е председател на Българското книжовно

дружество (по-късно Българска академия на науките), а от 1911 г. до смъртта си – председател на БАН. Един от дарителите с големи заслуги за построяване сградата на БАН.

Гешов, Иван Евстр. Думи и дела. Финансови и икономически студии. Печатница „Говедаров“, 1899, XXXI.

Гешов, Иван Евстр. Борбата за побългаряване Източна Румелия и моята първа дипломатическа мисия. Държавна печатница, С., 1904.

Гешов, Иван Евстр. Престъпното безумие и анкетата по него: Факти и документи. Печатница „Балкан“, С., 1914.

Гешов, Иван Евстр. Балканският съюз. Спомени и документи. Кооперативна печатница „Гутенберг“, С., 1915.

Гешов, Иван Евстр. Спомени из годините на борба и победи. Кооперативна печатница „Гутенберг“, С., 1916.

Гешов, Ив. Евстр. Възгледи и дейност. БАН, С., 1926.

Гешов, Ив. Евстр. Спомени и студии. БАН, С., 1928.

Гешов, Иван Евстр. Лична кореспонденция. Съставители Радослав Попов, Василка Танкова. БАН, С., 1994.

(за него)

Вж. Бобчев, Илия. Кой е Иванъ Евстратиев Гешов, С., 1908.

Вж. Бобчев, Илия. Живот, дейност и възгледи на Ив. Евстр. Гешов, С., 1933.

Вж. Стателова, Елена. Иван Евстратиев, или трънливият път на съзиданието, С., 1994.